תנ״ך · אחרונים · מנחת שי · נביאים

מנחת שי על זכריה

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מנחת שי על זכריה

רבי ידידיה שלמה רפאל נורצי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מנחת-שי-על-זכריה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
פסוק א 5
פסוק ד 5
פסוק ה 5
פסוק ו 5
פסוק ח 5
פסוק טז 5
פסוק יז 5
פרק ב 5
פסוק ג 5
פסוק ד 6
פסוק ו 6
פסוק ח 6
פסוק ט 6
פסוק י 6
פסוק יא 6
פסוק יב 6
פסוק יג 8
פסוק יד 8
פרק ג 8
פסוק ח 8
פסוק י 8
פרק ד 8
פסוק ב 8
פסוק ג 9
פסוק ז 9
פסוק ט 9
פסוק י 9
פסוק יב 9
פרק ה 9
פסוק יא 9
פרק ו 10
פסוק ג 10
פסוק ה 10
פסוק ז 10
פסוק ח 10
פסוק י 10
פסוק יא 10
פסוק יד 10
פרק ז 10
פסוק א 10
פסוק ו 11
פסוק ז 11
פסוק י 11
פסוק יד 11
פרק ח 11
פסוק א 11
פסוק יג 11
פסוק טז 11
פסוק יט 11
פסוק כא 11
פרק ט 12
פסוק ב 12
פסוק ד 12
פסוק ה 12
פסוק ט 12
פסוק י 12
פסוק טו 12
פסוק טז 12
פסוק יז 13
פרק י 13
פסוק ג 13

פסוק ט 13
פסוק יא 13
פרק יא 13
פסוק ב 13
פסוק ג 14
פסוק ה 14
פסוק ו 14
פסוק ח 14
פסוק י 14
פסוק טז 14
פסוק יז 14
פרק יב 14
פסוק ב 14
פסוק ד 14
פסוק ה 14
פסוק ו 14
פסוק ז 15
פסוק ח 15
פסוק י 15
פסוק יא 15
פרק יג 15
פסוק ג 15
פסוק ח 15
פרק יד 16
פסוק ב 16
פסוק ד 16
פסוק ה 16
פסוק ו 16
פסוק י 16
פסוק יא 17
פסוק יב 17
פסוק יג 17
פסוק טז 17
פסוק יח 17

פרק א

פסוק א

בשנת שתים לדריוש. עיין מ"ש בריש חגי:

בן עדו. בס"א כ"ח עדוא בוא"ו ואל"ף ואין כן בשאר ספרים וכן דינו מכח המסורת להיות בוא"ו:

פסוק ד

שובו נא מדרכיכם. הכ"ף רפה בספרים כ"י:

ומעלילכם. יתיר יו"ד קדמאה ומאן דגריס וממעליליכם משתבש:

פסוק ה

אבותיכם איה הם. בספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן נמנה במסורת הושע סי' ט' עם ג' מלאים בסיפרא:

והנבאים. בכמה ספרים כ"י מצאתי שבתחלה היה כתוב והנביאים מלא דמלא ואח"כ נגררה יו"ד קדמאה:

פסוק ו

וישובו ויאמרו. בספרים כ"י וגם בדפוסים ישנים בטעם רביע לא זקף קטן:

כאשר זמם ה' צבאות. עיין מ"ש בפרשת שופטים סי' י"ט אצל ועשיתם לו כאשר זמם:

פסוק ח

שרקים. במקצת ספרים כ"י מדוייקים וגם בדפוסים קדמונים בשי"ן שמאלית וכן משמע מהשרשים שהביא בתחלה שרש שרק בשי"ן ימנית ואח"כ שרש אחר כולם בשי"ן שמאלית וזה בתוכם וכ"כ הראב"ע שהוא מגזרת שורקה ולזה הסכים בעל מאיר נתיב:

פסוק טז

שבתי לירושלם ברחמים. בס"ס כן כתיב בגעיא בבי"ת:

וקום. וקו ק':

פסוק יז

ונחם. פתח ועיין מ"ש ביואל ב:

פרק ב

פסוק ג

חרשים. אין בחי"ת מאריך:

פסוק ד
לזרותם. אין מאריך בזי"ן:

פסוק ו
כמה רחבה וכמה ארכה. בס"ס יש מקף בין כמה רחבה ובכל ספרים כתובי יד וגם במקצת דפוסים ישנים הטעם במ"ם ועיין מ"ש בתילים סי' ע"ח:

פסוק ח
אלו. אליו קרי:

פסוק ט
אהיה לה. במאריך ולכבוד אהיה בלא מאריך באל"ף כן הוא במקצת ספרים כתובי יד וגם בדפוס קדמון:

פסוק י
כארבע. בכ"ף והוא חד מן ד' בקריאה וסימנהון במלכים א' כ"ג במ"ג והכי איתמר בהדיא בפ"ק דתעניות תאנא בטל וברוחות לא חייבו חכמים להכיר וכו' אלא רוחות מ"ל דלא מיעצרי אמר ריב"ל דאמר קרא כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם מאי קאמר קב"ה לישראל אילימא ה"ק דבדרתינכו בד' רוחי דעלמא האי כארבע בארבע מיבעי ליה אלא ה"ק כשם שא"א לעולם בלא רוחות כך א"א לעולם בלא ישראל וזהו מ"ש קטיעא בר שלום להההוא קיסר בפ"ק דעכו"ם ובמכילתא סוף פרשת בשלח ר"א המודעי אומר כשבא עמלק להזיק את ישראל מתחת כנפי אביהם שבשמים אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע בניך שאתם עתיד לפזרן תחת רוחות השמים שנאמר כי בארבע רוחות השמים וגו' רשע זה בא לכלן מתחת כנפיך ס"ת שנתת להם מי יקרא בו ע"כ. ולכאורה נראה שזה המדרש קורא בארבע בבי"ת ומכל מקום על המסורת יש לסמוך וכ"ש דגמרתנו נמי הכי ס"ל והכי איתמר בהדיא בזוהר פ' שמות דף ה' בארבע לא נאמר אלא כארבע כמה דא"א לעלמא בלא ד' רוחות כך א"א לעלמא בלא ישראל והאפודי בפ' י"ד מספרו מנה זה עם אחרים שבאם הכ"ף תמורת הבי"ת כמו שכתבתי בחזקאל ט"ז אצל וכדמי בניך:

פסוק יא
יושבת בה בבל. בספרים מדוייקים מלא וא"ו וכן יפה לעשות כי לא בא במנין החסרים במסורת בסוף ס' מצורע ובירמיה סי' מ"ח:

פסוק יב
נוגע בבבת עינו. זהו אחד מן י"ח מלין תקון סופרים ומקצתם הובאו במכילתא בפיסקא וברוב גאונך ובספרי פ' בהעלותך בפיסקא ויהי בנסע הארן וכולהו מייתי להו במדרש

ילמדנו פ' בשלח ומסורת ריש סדר במדבר ותילים סי' ק"ו ואלו הן בבת עינו. ואמרתם הנה ממלאה והפחתם אותו (מלאכי א') כי מקללים להם בניו (שמואל א' ג') ואהיה עלי למשא (איוב ז') קדושי לא נמות (חבקוק א) המיר כבודו בלא יועיל (ירמי' ב') וימירו את כבודם בתבנית שור (תילים ק"ו) כבודם בקלון אמיר (הושע ד') וירשיעו את איוב (איוב ל"ב) ואברהם עודנו עומד על ה' (פ' וירא) ואל אראה ברעתי (פ' בהעלתך) אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו (שם) איש לאהליו ישראל (ש"ב ך') גבי שבע בן בכרי לאהליך ישראל (מ"א י"ב) איש לאהליך ישראל (ד"ה ב י"א) כן נראה להגיה וכמו שמצאתי במסרה כ"י דאי לאו הכי בציר מינייהו תרתי. ותשוח עלי נפשי (איכה ג') אולי יראה ה' בעיני (ש"ב ט"ז) והנה שולחים את הזמורה אל אפם (יחזקאל ח') ע"כ. ובפי' תקון סופרים יש מי שכתב שאנשי כנסת הגדולה תקנו ושינו הדבור ממה שהיה כתוב בתחלה ולכאורה כן יראה ממדרש ילמדנו וכ"כ ר' נתן בעל העירוך בערך כבד בענין תקון סופרים שבספרים הראשונים היה כתוב בבבת עיני וכן משמע ממדרש רבה ריש סדר בא אל פרעה דאיתא התם רבי יהושע אומר תקון סופרים הוא עיני כתיב וכן בפ' משפטים פ' ל' חביבין ישראל כבבת העין העליונה שנא' כי הנגע בכם נגע בבבת עינו [...] ואתה הולך ליגע בהם ולקללם תצא עינו שנא' שתם העי"ן ופירוש בעל מ"כ בבת עינו דריש הקרי עינו על הנוגע עצמו כלומר שיסתם עינו ואין פי' זה נכון בעיני המפרשים כי חלילה לנו להאמין שהסופרים יוסיפו או יגרעו או ישנו אפילו אות אחת ממה שכתוב בתורה ואדרבה תיקון כסילים יקרא וחס ליה לזרעיה דאברהם למעבד הכי עוד כ' בעל העקרים שאין אדם בעולם שיזייף ס' שיאמר אני זייפתי או תקנתי כך וכך ואיך יאמרו הם תיקון סופרים הוא זה ואולם עיקר הפירוש כמ"ש הרשב"א שהסופרים והחכמים דקדקו ומצאו לפי ענין כל א' וא' מן הכתובים ההם שעיקר הכונה לא היתה כמו שנר' מן המכתב בספר אלא צד כונה אחרת ולא היה לו לכתוב כן אלא כן אלא ששינה הכתוב ולא קראוה תקון סופרים אלא שהם דקדקו ופירשו שהם כינויים והכתוב עצמו כינה כן וכ"כ בעל הליכות עולם והרב המזרחי ובעל יפה תואר פ' וירא ומחברים אחרים זולתם והוא קרוב למה שכתב בעל העיקרים במאמר ג' פ' כ"ב וזו היא באמת כוונת מדרש ילמדנו שכן אמר נוגע בבבת עינו עיני היה לו לומר אלא שכינהו הכתוב כביכול כלפי מעלה וסוף המאמר מוכיח ג"כ בתחלתו באמרו אלא שכינו פסוקים אלו אנשי כנסת הגדולה ולכך נקראו סופרים שהיו סופרים כל אותיות שבתורה ודורשין אותן הרי מבואר שהחכמים והסופרים דקדקו ופירשו שהכתוב מדבר דרך כינוי ויש להם כח לפרש כן כמו שנמסרה התורה לחכמים לדרוש כפי חכמתם וקבלתם אבל לא להוסיף או לגרוע

אפי' אות אחת ועיין עוד מ"ש המזרחי בפ' בהעלתך אצל ואל אראה ברעתי בשם ס' ישן גם זה מצאתי בס' כללי הגמרא שחיבר מוהר"ר יוסף קארו סמוך להליכות עולם זה לשינו והא דאמרינן תיקון סופרים וכו' הר' יהודה ז"ל כתב ר"ל שנכתב בתורה על דרך תקון סופרים שתוקנים מה שכותבים שיהיה דרך כבוד שעל דרך משל דוד המלך יצוה לסופר מהיר שיכתוב שדוד מצוה לפלוני שיעשה כך וכך הנה הסופר יתקן ל' הכתוב בשיאמר המלך דוד יצוה לפלוני עכ"ל. ובמסורת פ' משפטים נמ' סי' מן ט' עינו וחד ועינו וא' מהם הוא נגע בבבת עינו ומה שחסרתי כאן לבאר עיקר כוונת הכתובים אמלא על כל א' וא' במקומו כיד ה' אלהי עלי אבל קבצתי אותם כאן כדי שיהיו כולם מצוים במקום א' למי שירצה לראותם:

פסוק יג

והיו שלל לעבדיהם. במקצת מקראות חדשות מקרוב באו אל הדפוס כתוב לעבדיהם העי"ן בחולם וטעו' נפל בהם וצריך להניף יד עליה' ולקנ' בפתח העי"ן וכן פירשו כל המפרשים:

פסוק יד

רני. הרי"ש בקמץ לבד והוא חטוף מפני דגשות הנו"ן:

פרק ג

פסוק ח

שמע נא. בגעיא:

פסוק י

תקראו איש לרעהו. בדפוסי' אחרונים כתוב אל רעהו אבל בדפוסים ראשוני' ובכל ספרד ושאר ארצות כ"י כתוב לרעהו ואין לפקפק בזה דקא שכיחן ספרי טפי מן ד' מאה שנין דהכי איתנהו ולי' בהון פלוגת' וחזינא נמי בספרי דר' מנחם דכ' הכין בכל ספרי ספרד לרעהו:

פרק ד

פסוק ב

ויאמר. ואמר קרי עיין במסורת נחמיה ה':

וגלה. הה"א במפיק לכנוי הנקבה או לתפארת כמ"ש רד"ק בפי' ובמכלול דף רכ"א וכמו שכתבתי ביחזקאל כ"ב ובויקרא רבה סוף פ' ל"ב דרשי ליה מל' גולה בחולם ומל'

גאולה כמו שכתבתי בישעיה מ"ג ואין זה מהתימא מהטעם שאכתוב במלאכי בסייעתא דשמיא:

פסוק ג

מימין הגלה. לא מפיק ה"א:

פסוק ז

למישר. במ"א כ' נמ' סי' מן המלאים וא"ו ואין זה ביניהם וכן מצאתיו חסר במקצת המדוייקים:

את האבן הראשה. לא מפיק ה"א מסורת הגדול:

פסוק ט

ידי זרבבל יסדו הבית הזה. בדפוס ישן כתוב את הבית הזה והוא לבדו נשאר:

פסוק י

כי מי בז. ההבדל בין נחי העי"ן והכפולים הוא כי בנחי העי"ן בפ"א הפעל קמוצה להורות על הנח והכפולים פ"א הפעל פתוחה והמשל כי אם תם הכסף וחם השמש פתוחים וקם העם ושב קמוצים וכן בכל חלקי העוברים ומפני שמצאנו כי מי בז ליום קטנות פתוח שפטנו שהוא מן הכפולים וכו' וטעה ר' דוד קמחי שאמר כי בז פתו שלא כמשפט כ"כ האפודי בפ' כ"ה:

פסוק יב

מה שתי. השי"ן נחה בהסמך עליו מה ונקראו שתי מלות במלה אחת מכלול דף קצ"א ורב פעלים במספר שתים ובקצת ספרד אין מקף בין שתי המלות והשי"ן דגושה ובאחד מהם מצאתי שנכתב בצדו מתחלפת מה-שתי רפי:

שבלי. לית חטף פתח:

המריקים. כן כתוב:

פרק ה

פסוק יא

לבנות לה בית. חד מן ג' דלא מפקין ה"א בקריאה וסימנהון במסורת הכא וברות ולכן בי"ת בי"ת רפוים שאין כאן דין דחוק כמ"ש ברות ובמקומות אחרים ועיין סוף מטות:

מכנתה. בס"א כ"י הכ"ף בחולם עם וא"ו ובמקצת ספרים בוא"ו שרוקה וברוב המדוייקים בשלש נקודות:

פרק ו

פסוק ג
ובמרכבה השלשית. לפי המסרה דפ' שלח לך ראוי להיות חסר יו"ד קדמאה וכן הוא בספרים מדוייקים:
ובמרכבה הרביעית. במקצת מדוייקים חסר יו"ד קדמאה וכן משמע ממסורת דסוף יחזק':

פסוק ה
אלה ד' רוחות. בס"א כ"י נמחקה הוא"ו תניינא ומסור עליו כן כתיב ובמסרה רבתא אלה ד' רוחות פליג ובספרים מלא דמלא:

פסוק ז
ויאמר לכו התהלכו. י"ב דסבירין ויאמרו ועיין מ"ש בסוף מטות:

פסוק ח
ראה היוצאים. במקצת ספרים חסר וא"ו אמנם במסורת יחזק' סי' י"ד חשיב ליה במנין המלאים:

פסוק י
ומאת טוביה. מי שהדפיס מאת טוביהו חטא שגרע וא"ו בתחלת תיבת ומאת והוסיף בסוף תיבת טוביה וראוי הוא לנגידה כי בכל ספרים כ"י ודפוסים ישנים כתוב ומאת טוביה וכן נזכר לקמן לחלם ולטוביה:

פסוק יא
ועשית. לב"נ מלרע השופר בתי"ו ולב"א מלעיל השופר בשי"ן וכמוהו אנו קוראים רד"ק בפי' ומכלול דף ז':

פסוק יד
לחלם. בס"א כ"י מצאתי החי"ת בסגול וכ"כ רב פעלים י"ס בב"נ י"ס בג"נ אכן במכלול נמנה עם הדומים שפ"א הפועל שלהם בצירי:

פרק ז

פסוק א
לדריוש המלך. כן כתיב:
בכסלו. איכא מאן דכתיב בכסליו מלא יו"ד ובטיל ברובא דספרי דכתיבין חסר יו"ד:

פסוק ו
השתים. יש ספרים מלא וא"ו:

פסוק ז
סביבתיה. בס"ס המדוייקים ואף בדפוסים ישנים חסר וא"ו בתר בי"ת:

פסוק י
ורעת איש אחיו. כן כתיב איש אחיו בלא מלת את באמצע וכן נראה מפירוש רד"ק:

פסוק יד
ואסערם. האל"ף בצירי והסמ"ך בקמץ והעי"ן בחטף פתח כן כתב רד"ק בפי' ובמכלול דף ס"ט ור' אליה הלוי בס' הרכבה:

פרק ח

פסוק א
ויהי דבר ה' צבאות לאמור. במקצת ספרים ישני' כתיבי יד כתוב אלי לאמר וכן נראה מהתרגום עמי למימר אבל רד"ק כת' שהוא כמו אלי לאמר ובמסור' לית כותיה חסר אלי וגם בספר כ"י שהיה כתוב בו בתחלה מלת אלי נגררה אח"כ והתרגום אפשר שהוא לפירוש:

פסוק יג
אל תיראו תחזקנה ידיכם. החי"ת בחטף סגול כמו הראשון שלמעלה ובס"א כ"י ישן מצאתי זה השני בשוא לבדו:

פסוק טז
אמת ומשפט שלום. המחזורים והמשניות שכתוב בהם בסוף פ"ק דאבות ושלום בוא"ו מוטעים וכן דרשו רבותינו בפ"ק דסנהדרין בבבלי ובירושלמי איזהו משפט שיש בו שלום הוי אומר זה ביצוע:

פסוק יט
ולמעדי'. בס"ס כ"י ובדפוסים ישנים יש מאריך בוא"ו לא במ"ם:

פסוק כא
והלכו. בס"ס הוא"ו בגעיא:

פרק ט

פסוק ב

תגבל בה. הבי"ת בקמץ לבדו והוא חטוף מפני המקף וכן ותצבר כסף שבסמוך:

כי חכמה מאד. החי"ת בקמץ רחב כי הוא פעל עבר לנקבה ובמקצת מדוייקים יש מאריך בחי"ת וזהו מה שנכתב עליו לית געיא:

פסוק ד

הנה אדני. בשם אל אל"ף דל"ת:

פסוק ה

תרא. מלרע הטעה בריי"ש רד"ק בפירוש ומכלול דף קס"ו וכן בספרי ספרד:

הוביש מבטה. המ"ם בסגול מסורת ורד"ק:

פסוק ט

גילי מאד. מלרע וכן במסורת לית בטעם מלרע וכ"כ רד"ק בחיבורו וכן בספרי ספרד:

ועל עיר בן אתנות. זוהר פ' בלק דף ר"ו אתנת כתיב ודריש ליה התם לפום ארחי ובספרי דילן מלא וא"ו תניינא:

פסוק י

ומשלו. קריאת המ"ם בקמץ חטוף:

מים עד ים. בנביאים עם פי' הריא"ה כתוב ועד ים וטעות הוא מכמה טעמים חדא דבפ' משפטים נמסר סי' מן כל ועד ים שבמקרא ואין זה בתוכם ועוד דבפ' לך לך ובסמרה גדול' נמ' סי' ג' פסוק דאית בהון ועד עד ואין פסוק זה עמהם וכן מצינו בס' תילים מזמור ע"ב שאמר דוד ברה"ק בסגנון זה באמרו וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ וגם בעמוס ח' כתי' ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח:

פסוק טו

ושתו והמו. בספר א' כ"י כתוב והמו בוא"ו וכן הוא בפי' רד"ק ובמכלל יופי ובנביאים עם פי' הריא"ה בפסוק ובפי' ובמאיר נתיב ועיין מ"ש בתילים מזמור מ"ו ולבי מגמגם בזה מפני רבוי הספרים הכתובי' המו בלא וא"ו גם לא נמנם במסורת עם כ"ב זוגין יחידאין ב' מלין נסבין וא"ו ולית להון זוגא:

פסוק טז

והושיעם. הוא"ו בגעיא בס"ס ובלא מאריך בה"א:

מתנוססות. בס"ס המאריך במ"ם לא בנו"ן:

פסוק יז
בתלות. עיין מ"ש במגילת אסתר סימן ב':

פרק י

פסוק ג
ושם אותם. זהו א' מן השנים מלאים וא"ו בתרי עשר:

פסוק ט
ואזרעם. אין ברי"ש מאריך:

פסוק יא
מצולות יאר. במסרה גדולה דילן הכי נמסר יאור היאור ו' מלאים וסי' נמסר בס' מקץ והתם נמסר יאר היאר כל אורייתא חסר וכל נביאים וכתובים דכוותא חסר בר מן ו' ע"כ ותו לא והעיקר חסר וגם בס"א כ"י נמסר היאר כל לישנא חסר במ"ו מלא ע"כ. וחפשתי עד מקום שידי הגיעה ולא זכיתי למצוא בשום מקום פרטן מאלה הששה מלאים גם כי אמרתי ללקטן אחד לא' מתוך הכתובים כדי למצוא חשבונם לא עשיתי מאומה מפני החילופים שנפלו בספרים ומי יוכל לתקן את אשר עוותו כותבי הספרים ומי יודע להבחין איזה יכשר הזה או זה נקיטנא מיהא ד' מלאים דלא חזינא להו פלוגתא בספרי דייקי ואלו הן ערות על יאור עלפי יאור וכל מזרע יאור (ישעיהו י"ט:ז') ובסי' כ"ג קציר יאור תבואתה כי פליגי ספרי בפסוק כל משליכי ביאור (שם סי' י"ט) ובעמוס ח' נשקעה כיאור מצרים וכאן בזכריה זאת חשבתי לעשות מלא כל משליכי ביאור דסמיך ליה לתלתא אחריני מלאים וגם ההוא דעמוס משום דבתרווייהו נמסר במ"ג ו' מלא טוב וסלח ה' יורנו איזה הדרך ישכון אור יעבר על פשע ותמחה אשם ותשליך במצולותים כל חטאתינו אמן:

פרק יא

פסוק ב
אשר אדרים. כן הוא ברוב ספרים כ"י ודפוסים ישנים חסר יו"ד קדמאה ומלא יו"ד תניינא וי"ס מלא דמלא ובדפוסים חדשים אדירם:
כבצור. הבציר קרי:

פסוק ג
יללת. הלמ"ד בשוא לבדו כמנהג ומ"ש המכלל יופי הוא העתק מהמכלול דף צ"ד ועיין מ"ש בשופטים ז' על המלקקים:

פסוק ה
אשר קניהן. בנו"ן ומכריהן בנו"ן ורעיהם במ"ם עליהן בנו"ן כך מצאתי ברוב המדוייקים וחילופים רבים ראיתי בס:א ותקצר נפשי בהם ע:כ הסתרתי פני מהם:
ואעשיר. הוא"ו פתוחה והאל"ף נחה והעי"ן בשוא לבדו כ"כ רד"ק בכל ספריו:

פסוק ו
על ישבי הארץ. בספרים מדוייקים חסר וא"ו כי לא נמנה במסורת עם המלאים:

פסוק ח
בחלה. החי"ת בחטף פתח ואין בבי"ת מאריך:

פסוק י
להפיר את בריתי. בצירי וביו"ד המשך רד"ק:

פסוק טז
מקום רעה. בס"א כ"י וגם במקצת דפוס ישן כתוב רעה וזה הבל ורעה רבה וגם יונתן תרגם אנא מקים פרנסא ורועה ישראל ירעה אותנו דעת והשכל אמן:

פסוק יז
הוי רעי האליל עזבי. רעי עזבי שניהם בחירק והיו"ד נוספת כמו אסרי לגפן עירה חצבי מרום קברו ישעיה כ"ב:

פרק יב

פסוק ב
יהיה במצור. במקצת ספרים ישנים כ"י כתוב תהיה וכן בדפוס ישן יש הערה מזה ואין כן בספרים אחרים:

פסוק ד
בעורון. במקצת דפוסים ישנים הבי"ת בשוא ובספרים כ"י בפתח:

פסוק ה
אמצה. י"ס שהאל"ף בקמץ וברובן בפתח וכ"כ רד"ק שהיא שם בשקל עולה.

פסוק ו
ככיור. הכ"ף בגעיא:

ואכלו. אין באל"ף מאריך:

פסוק ז

והושע. במקצת ספרים מלא יו"ד וטעות נפל בהם כי שנים לבדם נמצאו במקר' א' מלא וא' חסר והושיע את עמי מיד פלשתים (שמואל א ט׳:ט״ז) מלא וז הדזכרי החסר וכן בירושלמי פ' לולב וערבה דרש ר' בא סרונגיה והושיע ה' את אהלי יהוד' בראשנ' והושע כתיב וכתב בעל יפה מראה חסר יו"ד וקרי ביה והושע ויהיה פירוש את אהלי יהודה עם אהלי יהודה ומה שכתוב במ"ג מזמור כ' עלכי הושיע ה' לית וח' והושיע ה' לאו לענין חסר ומלא איתמר רק מסמיכות המלה אצל ה':

תפארת בית דויד. בספרים מדוייקים מלא וכן במ"ג נמסר ה' מלאים וכל תרי עשר ועזרא וד"ה דכוותא מלאים:

פסוק ח

בעד יושב ירושלים. אין ברי"ש מאריך וכן הבאים על ירושלים שבסמוך וכן על יושב ירושלם:

פסוק י

והביטו אלי את אשר דקרו. בסוכה ריש פרק החליל גרסי' בגמ' ובפי' רש"ח והביטו אליו ואין כן במקראות:

פסוק יא

הדדרמון. בספרים מדוייקים חדא מלה כתיב וחסר יו"ד ומלא וא"ו ובריש גמ' דפ"ק דמגילה מייתי ליה להאי קרא כמספד הדדרמון בן טברימון ולא נמצא כן במקראות כי אם בתרגומו של רבי יוסף אבל בשלהי מ"ק קאי שפיר:

מגדון. בנו"ן וכצ"ל במגלה ובמ"ק:

פרק יג

פסוק ג

בהנבאו. בבי"ת:

פסוק ח

והשלשית יותר בה. וכן והבאתי את השלשית באש בספרי הדפוס שניה מלא דמלא אכן בספרים מדוייקי' כ"י שניהם חס' יו"ד קדמאה וכן נכון עפ"ה בפ' של לך במ"ג:

פרק יד

פסוק ב

אל ירושלם. אין בריש מאריך:

תשגלנה. תשכבנה קרי והוא חד מן ד' כתיבן לישן שגל וקרינן לישן שכיבה וסי' נמסר כאן במ"ג:

פסוק ד

פני ירושלים. בלא גלגל הרי"ש:

פסוק ה

ונסתם גיא הרי. בכל ספרים שלנו כתוב ונסתם וכן במסורת ונסתם ג' בקריאה וסי' ונסתם ואין רדף אתכם ונסתם גיא הרי ב' בפסוק וחד נסתם כאשר נסתם מפני הרעש וי"ת ויסתתים נראה שהוא קורא ונסתם בשקל נפעל ושרשו סתם ואומרים כי נמצא כן במקצת ספרים מדוייקים אבל אני לא ראיתיהו ע"כ ור' עזרי' מן האדומיים כתב בספרו בחלק קול אלהים כי בההעתקה היונית המיוחסת לשבעים זקנים היא בשלש המלות שבפסוק נסתם לשון סתימה וכתב שנוסח זה יתיישב לדברי היוסיפון שזכר ע"ש ואנו אין לנו לזוז ממסור' שמסרו לנו אבותינו:

פסוק ו

יקפאון. וקפאון קרי ובמסרה רבתא וגם בריש הושע וריש ד"ה נמנה עם מלין דכתיבין יו"ד בריש תיבותא וקרינן וא"ו ועל זה נאמר שם יקפאון פלוגתא דרב נחמן ר"ל שלדעתו הוא בוא"ו גם בכתיב אבל במדרש רבה ובתנחומא פרשת חקת אמרו לא יהיה אור יקרות וקפאון יקפאון כתיב דברים המכוסי' מכם בע"הז עתידים להיות צפוים לע"הב כהדין סמיא דצפי דכתיב והולכתי עורים בדרך לא ידעו וגו' ופי' בעל מתנות כהונה יקפאון יו"ד האיתן מורה על העתיד ועיין נסחא א' בעירוך ערך בלם:

פסוק י

כערבה. בכ"ף והם שנים במסורת וחברו היה השרון כערבה (ישעיה לג) עיין תוספתא דסוטה פי"א:

וראמה. הוא"ו בגעיא ברוב הספרים כב"א ובס"א האל"ף בשוא ובס"א הא' לבדו נחה וראמה וכן מצאתי כתוב בספר קדמון כ"י מדוקדק שהאל"ף נראית ואינה נקראת כמו וקאם שאון בעמך (הושע י) ע"כ. ואולם ברוב הספרים האל"ף של וראמה בשוא ופתח גם לא נמנה במסרה גדולה עם מלין דנסבין אל"ף באמצעות תיבותא ולקא קריין וכ"כ רד"ק

וראמה בתנועת האל"ף במקום וא"ו עי"ן הפעל כאל"ף וקאם שאון בעמך אלא שהאל"ף ההיא היא נחה:

ומגדל. הוא"ו בלא מאריך:

פסוק יא

וחרם לא יהיה. החי"ת בצירי לא בסגול:

פסוק יב

בחריהן. החי"ת במאריך בס"ס:

פסוק יג

מהומת ה'. ההי"א במאריך ובמקף בין שתי המלות:

פסוק טז

בשנה להשתחות. התי"ו בלא מאריך וכן חברו שבסמוך:

פסוק יח

אשר יגף ה' את הגוים. במקצת ספרים כ"י ישנים וגם בדפוס קדמון כתוב את כל הגוים וברוב הספרים אין בהם מלת כל: